

Вакульчук Ю.О.
здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища»
Науковий керівник: Герасимчук О.Л.
к.п.н., доц., завідувач кафедри науки про Землю,
Державний університет «Житомирська політехніка»
[*yuliavaculchuk@gmail.com*](mailto:yuliavaculchuk@gmail.com)

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКО-ІННОВАЦІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Успішний розвиток підприємств базується на багатьох факторах, і на сьогодні глобальними екологічними проблемами є виснаження природних ресурсів, глобальне потепління та перенаселення, які підкреслюють важливість еко-інновацій для сталого розвитку.

Еко-інновації – це новий бізнес-підхід, який сприяє стійкості протягом усього життєвого циклу продукту, а також підвищує ефективність і конкурентоспроможність компанії. Це може допомогти малим і середнім підприємствам (МСП) отримати доступ до нових ринків, що розширюються, підвищити продуктивність, залучити нові інвестиції в бізнес, підвищити прибутковість у всьому ланцюжку створення вартості та допомогти МСП випереджати правила та стандарти, зокрема ті, що стосуються навколишнього середовища.

Передумовами для запровадження еко-інновацій створюють такі групи факторів тиску на бізнес: економічні, регуляторні, ринкові та соціально-екологічні. Визначено три ключові групи ефектів еко-інновацій (екологічні, економічні та соціальні), які мають як переваги та і недоліки з впровадженням для бізнесу.

Успішні світові приклади еко-інновації забезпечують підвищення лояльності клієнтів і співробітників, збільшують продажі та покращують імідж бренду тощо. При цьому відзначаються наступні недоліки: значні витрати; технічні, технологічні та нормативні труднощі; зростання цін на товари, а крім того, в Україні існують додаткові специфічні перешкоди. Хоча багато українських компаній успішно впроваджують інновації, загалом показано, що вони відстають від підприємств розвинутих країн світу за технологічною ефективністю та продажами високотехнологічної продукції.

Україна вже досягла досить значних позицій в Індексі екологічної ефективності 2022 на шляху впровадження Європейської зеленої угоди. Проте російське вторгнення в Україну у 2022 році негативно вплинуло на стан її економіки, довкілля, науки та інновацій.

Загалом, еко-інновація – це інновація, яка може зробити значний внесок у сталий розвиток. Воно може стосуватися зменшення впливу на навколишнє середовище, більш ефективного використання природних ресурсів, орієнтації на навколишнє середовище тощо. Ця концепція вперше з'явилася в 1996 році в книзі «Driving Eco-Innovation: A Breakthrough Discipline for Innovation and Sustainability» та припускається, що еко-інновації повинні відповідати принаймні одній із таких умов:

- мінімізація негативного впливу на навколишнє середовище;
- ефективне використання природних ресурсів;
- енергоефективність;
- переробка відходів/використання безвідходних технологій;
- використання еко-стандартів;
- використання відновлюваної енергії.

Проте сьогодні підходи до сталого розвитку дещо змінилися порівняно з початковими ідеями – фокус змістився з кінцевих рішень щодо продукту на життєвий цикл продукту, бізнес-моделі та екологічні стратегії. Еко-інновації сьогодні включають удосконалення системи бізнес-процесів для підвищення ефективності та значного зменшення витрат і відходів.

Загалом, вплив і значення екологічних інновацій слід оцінювати в трьох вимірах: 1) цілі (продукти, процеси, методи маркетингу тощо); 2) механізми (модифікація, дизайн, альтернатива та створення); 3) а також на три основні об'єкти: навколишнє середовище; економіка країни та суспільства в цілому. Відповідно, їхні наслідки можуть бути: 1) екологічними (зменшення використання природних ресурсів та обсягів відходів); 2) економічними (збільшення доходів, досягнення нових конкурентних переваг, реалізація нових ринкових можливостей); 3) соціальними (створення нових робочих місць, зміна поведінки та способу життя людей на здоровіші та якісніші). І якщо еко-інновації створюють значні позитивні ефекти для навколишнього середовища та суспільства, вони можуть мати як переваги, так і недоліки для бізнесу, як показано в таблиці 1.

Аналіз таблиці 1 вказує на те, що еко-інновації, окрім необхідності збереження планети для себе та майбутніх поколінь, мають значні економічні наслідки для бізнесу.

Основні переваги та недоліки еко-інновацій для бізнесу

Переваги	Недоліки
Покращення іміджу компанії та лояльності клієнтів/співробітників;	Значні витрати грошей і часу на дослідження та розробки та інновації;
Зниження витрат за рахунок: зменшення обсягів відходів та збільшення обсягів переробки; енергозбереження та сталє виробництво;	Технічні та технологічні труднощі;
	Відносна незрілість ринків екологічних інновацій, складність прогнозування попиту на них;
Створення нових стратегічних можливостей для бізнесу тощо.	Відсутність кваліфікованого персоналу, інформації/знань та партнерів у цій сфері;
	Потреба в добре продуманій системі регулювання на різних рівнях;
	Зростання цін на продукцію;
	Потреба постійно аналізувати вимоги/потреби суспільства;
	Імовірність банкрутства слабших компаній, втрата робочих місць.

Оскільки ресурси планети стрімко виснажуються, людство має докорінно змінити підходи до споживання (сфера відповідальності споживачів і суспільства) і виробництва (сфера відповідальності виробників і продавців). У зв'язку з підвищеною увагою до сталого розвитку та охорони навколишнього середовища сьогодні зростає попит на еко-інновації (інновації для зменшення впливу на навколишнє середовище, більш ефективного використання природних ресурсів, екологічної спрямованості тощо), і це стає нормою в діяльності підприємств.

Великим компаніям може бути складно адаптувати свої бізнес-процеси та продукти до нових реалій екологічності. Тиск на бізнес (економічні, регуляторні, ринкові та соціально-екологічні фактори) створює передумови для впровадження еко-інновацій, але в Україні допомогу у впровадженні еко-інновацій для малого та середнього бізнесу надають, зокрема, Програма ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП), програми ЄС та ЄБРР.

І хоча багато українських компаній успішно впроваджують інновації, в цілому вони відстають від підприємств розвинутих країн за технологічністю та продажами високотехнологічної продукції. Водночас Україна вже досягла досить значних позицій на шляху імплементації Європейської зеленої угоди. Однак у 2022 році російське вторгнення в Україну мало дуже негативний вплив на стан її економіки, навколишнього середовища, науки та інновацій, зокрема через промислове та хімічне забруднення, втрату територій, скорочення та погіршення стану природних екосистем і шкоди біорізноманіттю. Перспективами подальших досліджень можуть стати аналіз щодо запобігання зовнішнім факторам, які негативно впливають на впровадження еко-інновацій, та надання чітких рекомендацій і стандартів щодо впровадження еко-інновацій на підприємствах малого бізнесу та тих, що розвиваються, які базуватимуться на поточний ринок збуту та світову ситуацію в цілому.

Список використаних джерел

1. Програма розвитку ООН в Україні: методичні матеріали для впровадження Освітнього модуля «Основи стратегії сталого розвитку України» URL: http://www.sd4ua.org/wpcontent/uploads/2015/02/metod_materialy_do_modulyu.pdf;
2. Скороход І.С., Ребрина Н.Г. Дослідження факторів впливу на екоінноваційну діяльність підприємств в умовах транскордонного співробітництва. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2014. Вип. 2 (106). С. 264–273. 9];
3. Чернова Т.Л. Еколого-економічні принципи сталого розвитку національної економіки. Економіка та держава. Київ, 2013. №5. С 63-66. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2013/18.pdf;
4. Eco-innovations for sustainable development of Ukrainian enterprises «Economics, Entrepreneurship, Management» URL: <https://www.researchgate.net/>;
5. Horbach J., Rammer C., Rennings K. 2010: Determinants of eco-innovations by type of environmental impact. the role of regulatory push/pull, technology push and market pull, Discussion Paper [no. 11-027];